

Kultura kulture: etnicitet, postmodernost i politika

Eldar Sarajlić

Izvod iz recenzija:

"Najveća vrijednost ove knjige jeste upravo uzorito provedena i veoma nadahnutu, strastvena rasprava sa pobornicima drukčijeg gledanja na bosanskohercegovačku kulturnu i političku stvarnost. Čini se da je "vrelo jezgro" čitave ove polemički pisane knjige ustvari burna rasprava koja je kao nijedna druga prije obilježila sublimniji dio domaće medijske javnosti i nagovijestila začetke formiranja akademske zajednice u BiH. Kao da je čitava knjiga napisana da bi se jednom napokon razjasnili argumenti u domaćoj raspravi o konsocijaciji i konačno na nju stavila točka. Budući da je ova rasprava svoju doista artikuliranu formu pronašla jedino na stranicama časopisa Status, da njenu reinterpretaciju potpisuje jedan od urednika ovog časopisa koji je na temelju svoje prijemčivosti za posve nepodudarne autorske nazore stekao zavidnu reputaciju, onda se može reći da ova knjiga izlazi na pravom mjestu, u ediciji koja je njeno domaće okrilje."

Ugo Vlasisavljević

Osnovni predmet istraživanja ove knjige je etnicitet, kao sistem društveno-političkih odnosa karakterističnih za kasno dvadeseto stoljeće. Glavno pitanje koje se u knjizi postavlja jeste zbog čega se danas etnicitet pokazuje kao ključno uporište političkih ideologija širom svijeta, a posebno u Bosni i Hercegovini, te zbog čega etnički zahtjevi ostvaruju značajan uspjeh u oblikovanju političke realnosti savremenih društava. Odgovor se pokušao pronaći u usporedbi konceptualne povijest nastanka etniciteta sa preovladavajućim filozofskim, društvenim i političkim vrijednostima s kraja dvadesetog stoljeća. U tom smislu, knjiga pretpostavlja da se *eticitet* – kao sistem društvenih i političkih odnosa – i *postmodernost* – kao skup specifičnih vrijednosti i praksi karakterističnih za kasni dvadeseti vijek – strukturalno i funkcionalno podudaraju, na takav način da postmodernost, putem generisanja političke konstrukcije kulturne razlike, figurira kao jedan od osnovnih uzročnih i funkcionalnih elemenata postojećeg hegemonijskog statusa etniciteta. Hipoteza, međutim, tvrdi da u isto vrijeme postmodernost pruža i potencijalnu osnovu za njegovu ideološku dekonstrukciju. Dakle, hipoteza je svojevrsnog cirkularnog karaktera: u uslovima stvaranja problema ona pronalazi i mehanizme za njegovo rješenje.

Vrijednosni stav ove knjige usmjeren je u pravcu kritike etniciteta i etnopolitike kao negativne društvene prakse. Ta kritika se odvija preko razotkrivanja etniciteta kao ideološkog okvira za klasifikaciju pojedinaca i grupa. Na taj način, argumentativna strategija ove knjige se direktno suprotstavlja samoj etnopolitičkoj ideologiji koja etnički identitet smješta u van-ideološke okvire, tvrdeći da se radi o prirodnoj datosti, ukorijenjenoj i nepromjenljivoj karakteristici ljudske egzistencije. Etničko insisitiranje na kulturi kao prirodnom i nekontrolisanom produžetku individualne i grupne svijesti je sastavni dio te ideologije, čiji postmoderni metod predstavlja tek instrument osvajanja političke moći.

Knjiga, pak, pokušava biti originalna i ići dalje od pukog pripisivanja konzervativnih i retrogardnih vrijednosti etnopolitici. Čak štaviše, osnovna hipoteza koja se zagovara u ovoj knjizi suprotna je stajalištu da je etnički identitet nešto zaostalo, primitivno i pred-moderno. Sasvim

suprotno od toga, knjiga pokušava shvatiti etnicitet u njegovoj sadašnjosti i analizirati ga kao sasvim savremen, postmoderan fenomen. Odrednica postmodernosti koja se dodjeljuje etnicitetu, u ovom kontekstu, nema isključivu historijsku ili vremensku, već konceptualnu odrednicu. Knjiga želi pokazati da je etnicitet, po osnovnim parametrima svoje društvene i političke konstitucije, postmoderan politički fenomen, suprotstavljen osnovnim vrijednostima političke Moderne (univerzalnosti, liberalizmu i državi) i okrenut slavljenju kulturne razlike kao vrhunskog smisla političkog djelovanja. Upravo zbog ovih činjenica, koje su se poklopile sa globalnim vrijednosnim pomjeranjem, etnicitet danas (u Bosni i Hercegovini) ima toliku društvenu moć i uticaj. Kultura, kao strateško utočište etnopolitike, ukazuje se kao puki instrument političke moći i vladavine nove političke elite. Bosna i Hercegovina je savršen primjer činjenice da u univerzumu etniciteta, kultura nema značenje - ona je sam svoj referent.

Knjiga pokušava dati teorijski podlogu debati o savremenom etnicitetu, te diskutirati neke od njegovih praktičnih manifestacija kako u svijetu, tako i u Bosni i Hercegovini. Ipak, ono što je knjizi definirano kao postmoderni etnicitet najrelevantnije je za Bosnu i Hercegovinu te slična društva koja dijele zajedničko iskustvo socijalizma, postsocijalizma, tranzicije, konflikta i etničke kompleksnosti.